

PROF. DR. **SİNAN
CANAN**

PROF. DR. **UĞUR
BATI**



B●ŞLUKLARIN İNSANI

Her İnsan Kendi Yarattığı Dünyada Yaşar

İÇİNDEKİLER

Boşlukların Hikâyesi: Kitabın Yazım Tekniğine İlişkin.....	13
Okuyucuya Selamlar.....	17
Bu Kitap Size Ne Anlatacak?	21
Boşlukların Kitabı	25
Boşlukların İnanıcı	35
Boşlukların Sarsıntısı.....	41
Boşlukların Dünyası	45
Boşlukları Ararken.....	51
Boşlukların İnsanı	53
Boşlukların Hırısı	57
Boşlukların İyiliği.....	61
GİRİŞ: BOŞLUKLARIN İNSANI VE BOŞLUKLARDAKİ HER ŞEY... 63	
Her İnsan Kendi Yarattığı Dünyada Yaşar!	
BÖLÜM 1: İLHAM.....	77
Siz Hiç İlham Perisi Gördünüz mü?	
BÖLÜM 2: İYİLİK.....	87
İyilik Meleşti Beyin	
BÖLÜM 3: NEFRET	95
Nefret Sevgiyle Yok Edilir mi?	
BÖLÜM 4: BİZ VE BOŞLUKLAR.....	101
“Biz” Olmak İyileştirir mi?	

BÖLÜM 5: BULMAK	107
Kendimi Bulmaktan Korktuğum Yerdeyim!	
BÖLÜM 6: İNSAN	117
İnsan, Kendine Benzeyen Tanrılar Yaratma Eğilimindedir!	
BÖLÜM 7: DENEYİM	127
Aşkın Deneyimlerin Sinirbilimi	
BÖLÜM 8: ÖĞRETMEK	139
Öğretici Beyin	
BÖLÜM 9: ÖĞRENMEK	145
Gerçekten Öğrenebilir miyiz?	
BÖLÜM 10: EĞİTİM	153
Eğitimimiz Ne Kadar Bilimsel?	
BÖLÜM 11: İRADE	163
İrade Kasımızı Nasıl Güçlendiririz?	
BÖLÜM 12: HAD BİLMEK	171
Haddini Bilmeyen Beyin	
BÖLÜM 13: KAVGA	177
Kavgacı Beyin	
BÖLÜM 14: SÜRÜ	185
Sürünün Psikolojisi	
BÖLÜM 15: NOKSAN	193
“Eksik” Olanın Gücü	
BÖLÜM 16: KURTARILMAK	201
İnsanın Kendisini Kurtarması Mümkün mü?	
BÖLÜM 17: ANTİSOSYAL	207
Antisosyalleşen Beyin	

BÖLÜM 18: DÜŞÜNMEK	215
Düşünerek Gelişmek Mümkün mü?	
BÖLÜM 19: KARARLAR	223
Doğru Karar Verme Rehberi	
BÖLÜM 20: ZEVK	229
Zevkperest İnsanın Doğası	
BÖLÜM 21: YIKANMAK	239
Bir İnsanın Beynini Nasıl Yıkarsınız?	
BÖLÜM 22: TÜKENMEK	249
İnorganik Beynin Organik Tüketim İhtiyaçları	
BÖLÜM 23: İRRASYONEL	255
İrrasyonel Tüketici Beyni	
BÖLÜM 24: PARA	265
Para Adamı Bozar mı?	
BÖLÜM 25: BİLGİSAYARLAŞMAK	273
Bilgisayarlaşan Beynimiz	
BÖLÜM 26: GOOGLE'LAŞMAK	279
Google Kafası: Google'laşan Beynimiz!	
SONUÇ: BİR SÜRÜ SONUÇ	287
Siz Hâlâ Golyanlaştıramadıklarımızdan mısınız?	
Kaynakça ve Son Notlar	299

OKUYUCUYA SELAMLAR

*“Astronotlar üzerinde yaşam olan başka bir gezegen keşfetse
herkes müthiş şaşırır, yer yerinden oynar.
Ama kendi gezegenlerinin varlığı hiç de şaşırtmıyor onları.”*

Bir Dergiden

Hep üzerinde dururum. Bin yıldır “uyuklayan” felsefeyi “uyandıran” Alman filozof Immanuel Kant, felsefesini üç ilke ile kurar: Bir, birlik, bütünlük.

Aslında bu “Tanrı, evren ve ruh” a denk gelir.

Bunların hepsi “bir” dir ama bu “bir” sayı değil, kavramdır.

Pitagoras’ta da “bir” sayı değildir, kavram olarak geçer.

Plotinos’ta “bir” hem sayı değildir hem de nicellik içeriğinde değildir, aşkındır.

“Bir” aşkındır:

Bilince aşkındır, zihne aşkındır, kavranılamaz.

Mesela tasavvuf şöyle söyler: “Senin biricik olman, sende tecelli edenin, asıl kaim olanın kanıtıdır. Sen Tanrı’nın tek kanıtısın, başka kanıt arama.”

“Ne gezersin taşrada, kendinde ara!”

Burada “taşra” demek, kendinin dışına çıkmak demek. Kendinde ara...

Bazısı diyor ki “Benim fikrim Allah’ın sözüdür, değiştirmeme gerek yok.” İyi de güzel kardeşim, o sözü doğru anladığın ne mâlum? Bu nasıl derinlikli bir kibirdir? Uzak dursana bundan. Yaşamın anlamı budur. Bunu bulmak! Yoksa “Allah bir kere dedi,

ben bir kere baktım, tamam, anladım, artık bu kafayı ölene kadar taşıyabilirim.” demekle işin içinden çıkabilecek misin?



Benim bildiğim, hakikate karşı bundan daha kötü bir hakaret bulunmuyor.

Bildiğimizi zannettiğimiz her şey zihnimizin yorumundan ibaret ve hakikate kıyasla muhtemelen “yanlış”. Sürekli güncellenme, zihnimizdeki örüntüleri değiştirebilme yeteneği ise (aynen biyolojide olduğu gibi) hayata uyum sağlama gücümüzü arttırıyor. Sabit fikirlilikten ve sabit inançlardan korkan insanlar, hakikate en fazla yaklaşma hakkını kazanıyor. Yoksa futbol takımı tutar gibi, aileden, arkadaştan, çevreden alınan malzemeyle “fikir inşa ettiğini” sanmak, bize ait bir budalalıktır ancak. İşte kimi “rahatsız edici” iğneler, kimi gurur balonlarını patlatmaya yarıyor. Gelişmenin ilk adımı ancak böyle atılıyor.



Bizim gibi yazarların, kitaplarını kaleme alırken daha önce okuduğu, dinlediği ve anlamaya çalıştığı tüm beyinleri ödünç aldığı düşünürüm. Yazarlar kendilerini resmin içine dâhil ettiklerinde ise ortaya özgün bir şey çıkar ki bu, kitabı okumaya başladığınızdaki “siz” ile bitirdiğinizdeki “siz”i farklı kılan bir cevher gibidir. Tabii olumluya doğru ilerleyen bir değişimin yarattığı farklılığı kastediyorum, daha fazla anlayan olarak... Kitabımıza yerleşen iki satır, bir yerlerde ettiğimiz iki laf veya bir söyleşide ağzımızdan dökülen birkaç kelam, yıllar sonra birine “Evet yahu, böyle düşünmemiştim daha evvel!” dedirtirse bizim için hayatın anlamı yerini bulmuş olur.



Haydi, size dair son söz:

Gazzâlî, İbnü'l-Arabî ve İbn Haldun gibi büyük düşünürler, kitaplarına onu okuyan herkesten özür dileyerek başlarmış. O kitabı kaleme almaya cüret ettikleri için Yaradan'dan ve onu okuyanlardan özür dilerlermiş; sanki bir şey biliyormuş gibi yazdıkları

rı için... Derler ki “Yazan insanlar söylediklerinden çok, sustuklarında gizlidir.” O nedenle bir yazarın ne yazdığını anlamak için söylediklerine değil, sustuklarına bakmak gerekiyor. Umarım çok yazarken değerli vaktinizin kıymetini teslim etmişizdir.

Yine de sürçülisan ettiyse affola...

BU KİTAP SİZE NE ANLATACAK?

Bizim kitabımızdaki konumuz ve buna dair pozisyonumuz bambaşka oldu. Duygularımıza, arzularımıza, sezgilerimize ve düşüncelerimize hâkim olmaya çalışan çevresel gürültüye rağmen, asıl olanı, hakikat olanı araştırma ve arama konusunda kırgınlığa düşmeden üretmekti yaptığımız. Bir taraftan John D. Caputo'nun şu yaklaşımının da farkında olduk: Hakikat, Augustinus'un söylediği gibi asla tarafsız değildir. Ya sevdiğimiz ya da duymak istemediğimiz, söylendiğinde nefret ettiğimiz bir şeydir. Açık etmeye, açık olmaya çalıştık. Bu nedenle hatırlatmalar yaptık. Bu hatırlatmaları defterlerimize, zihinlerimize, taslaklarımıza işledik. Onları okudukça bu önemli konuları neden yazdığımızı fark ediyor, kendimize çekidüzen veriyoruz desek...

Kendimizi çoğu zaman, aslında bildiğimiz, bildiğimizi zannettiğimiz ilkeleri ve düsturları unutmuş, onları hiç bilmiyormuş gibi yaşarken buluruz. Ölümün ne zaman geleceğini bilmeyen, aslında her saniyesini ölümlle burun buruna yaşayan insan, bir taraftan hayatın muhteşemliğini bildiğini zannederken kendisini bilinmez bir haz içine atabilir. Öte yandan, sekiz küsur milyar insan içinde tek ve benzersiz bir ahmak olduğumuzu düşündüğümüz zamanlar da olabilir. Ahmaklıktan sıyrıldığımız anlar ise çoğunlukla dünyada hiçbir şeyin “bizim” olamayacağını bilerek para, makam, şan, şöhret dürtüsünden, kıskanılmaktan, arzu edilirlikten uzaklaştığımız anlardır. Bu kitapta, bu bilinçte olduk. En çok “anlamaya” çalıştık. Biz bugün gündelik hayatın politikasında, aşkta, gururda, kibirde, tasada, tüketim mekanizmalarının dürtme güdüsünün istemsiz, öylecene, birdenbire ve

kümülatif gerçekleşmesi için nasıl kullanıldığını anlamaya çalıştık. Sinirbilimin büyülü yolculuğundan yola çıkarak insanın onlarca konudaki pozisyonuna, rolüne baktık.

Anlamak dedik ya; *idrak yolları enfeksiyonuna* baktık. Nedir bu? Anlama kapasitesini yiyip bitiren korkunç enfeksiyon? Jetonun köşeli olma sorunu mu? Beyine giden idrak yollarının tıkanmasına ve kişide anlayış bozukluklarına yol açan bir rahatsızlık? İdrak yolları enfeksiyonu, istem dışı zihin akışıdır. Algının açık, anlamanın kapalı olduğu beyin süblimleşmesi halidir. “Anlamamada ısrar sendromu” da diyebiliriz. Ya da kronikleşmiş “düşünememe sendromundan” söz ediyoruz. Bu vaka, çok fazla fanatizmle ya da ön yargı ile başlar, irrasyonel saçmalıklarla devam eder. Bu bir enfeksiyondur. En kötüsü de bu enfeksiyonun kolektif bir hal almıştıdır. Toplumdaki versiyonu; ıztırap çeke çeke, kafayı duvara vura vura hizaya gelir. Oysa “idrak” insanın en temel yeteneğiydi? Ve dünyanın bu lekeli haline baktığımızda en önemli problemlerden biri ne yazık ki idrak edemememiz oldu. Evet en çarpıcısını diyelim, önceki enfeksiyon ya da sendromu unutun. İnsanlık adeta bir idrak yolları enfeksiyonu geçiriyor bugün. Ülkemiz de bu vakadan fazlasıyla payını alıyor doğrusu. Anne kızını, baba oğlunu, devlet vatandaşını, farklı etnik kimlikler birbirini, sermaye işçisini, zengin fakiri *anlamıyor*. Bildiğiniz “idrak yolları enfeksiyonu” geçiriyoruz! Anlamıyoruz. Anlayamıyoruz. Sanırım anlatamıyoruz da. Daha da kötüsü bu durum diğer “enfeksiyon” hastalıkları gibi sadece pasif olarak maruz kaldığımız bir durum değil. Bunu çoğu zaman biz yaratıp, buna çoğu zaman biz sığınıyoruz. Zira anlamanın ağrısını çekmek istemiyor çoğu zaman insan denen varlık. Bunu konuşmamız gerekiyor.

İnsan, öğrenme, toplumsal afazi, dijitalleşme, hikâyeleştirme, oyunlaştırma, şiddet, iyilik, irade, bilinç, aşk, tüketim... Ne ararsanız burada olacak. Seçim mimarisi, ilişki kurma, bağlantı, deneyimi anlamak, tercihi oluşturan özellikler, fiziksel ürün geliştirme, beyne dair verileri kullanarak davranışsal tahminler geliştirme meselelerine bakacağız. Kişiyi göre değişen deneyimin farklı türlerini ayırt etmeyi, bireysel farklılıkları anlamada

sinirbilimin önemini söz konusu edeceğiz. İnsan zekâsı, beynimiz plan yapıp, bunları amaçlandırıp çözdükçe artıyor. İnsan beyni de bizleri doğal bir şüpheyle dünyanın nasıl çalıştığını anlamaya yönlendiriyor.

Bizim bu kitabı kaleme almamızdaki temel neden, bu basit şüphenin peşinden gitmek oldu. Tüm profesyonel hayatımız boyunca öğrenme işinin içinde olduk. Öğrendik. Öğrettik. Bazen insanların karar vermesine yardımcı olmaya çalıştık. Üzerinde çalıştığımız şey ise aslında beyindi. En nihayetinde içgörülerini ortaya koyup, bunları yönlendirmeye çalışıyoruz. Eskiden anketler, odak grupları gibi çalışmalarla, gözlemlerle çözmeye çalışırdık her şeyi. Şimdi farklı nörogörüntüleme cihazlarıyla çok boyutlu çalışmalar bütünü var. Her şeyi en doğru şekilde anlamak ve sonrasında uygulamak için bunlar yeterli mi? Net cevap: Hayır!

Özellikle her ne kadar hayal ötesi bilimsel makalelere, son teknoloji ile birçok keşfe imza atmış olsak da şu an insan beyninin büyüklüğünü, neler yapabileceğini “kavramanın” henüz başında olduğumuzu biliyoruz. Bu çalışmalara yapılacak her türlü katkı, dünya için küçük; bu katkıları takip edenler için büyük bir adım olarak kabul edilmeli! Elinizdeki kitap da bunlardan biri olacaktır diye umut ediyoruz. Ayrıca yazım sürecimizde bir yandan akademik bakış açısıyla, diğer taraftan rahat bir anlatımla, takip edilebilir bir basitlikle, koyu bir akademik üslupla değil ama gerektiğinde işin teknik detaylarını da söz konusu ederek hareket etmeye çalıştık. Konuların ilginç ve düşündürücü olması için de özellikle çaba gösterdik. Umarız ki hedefimizi tutturmuşuzdur diyor ve iyi okumalar diliyoruz. Bizimle beraber düşünmek isteyenler için bir davetiyedir tüm bölümler. Bekliyoruz!

BOŞLUKLARIN KİTABI

BOŞLUKLARIN İNSANI

Boşlukların İnsanı, zihin boşluklarıyla dolu. Anlamıyor. Muhakeme yeteneği düşük. Her şeyi kendine yontuyor. Olasılıklar, şans, kader ile ayakta duruyor. Fizik ve yasaları pek derdinde değil, kimyada az iyi. Tesadüfçü bir tiptir. Özgürlük sözde amacı, hırs aracı, ne olursa olsun kazanmak özde amacıdır.



Bir kitap “o adı” nasıl alır? “Boşlukların İnsanı” adından söz ediyoruz. Açıklayalım.

İnsan ne mi yapar? Anlamadığımız bir bulguyla karşılaştığımızda yaptığımız ilk şey onu açıklamaya çalışmak olur. Önce bilimsel metotlara başvururuz. Mantık ararız. Sonra kanıtlara, karşılaştırmalara başvururuz. Sonra ruhsal deriz, inanırız. Enerjii hissederiz. Yetmez, sezeriz. Olmadı kadim deyip inanırız. Lakin gerçekte insanlar tuhaftır. Bir izahını bulamadığımızda, tam o an daha mantıksız olan bir şeye, bir olağanüstülüğe yelken açarız. Falcılar, narcılar, patatesçiler, bulutta kısmet arayanlar, hokkabazlar, kaşık bükenler... Bu insanlarla karşılaşan zeki insanlar, ne türden tepkiler verirler? Vermelidirler? Tarih bilinciyle baksanıza “tanrılara”. İnsanlar başlangıçta tanrıların fırtına, rüzgâr, yağmur gibi doğa olayları ile iştigal etmesini yeterli bulurdu. Açıkça doğa olaylarını bilmemekten doğan korkuları nedeniyle sığınabilecekleri bir limandı bu ilk tanrılar. Gerçi kurban vererek, kan akıtarak, çağlayandan atlayarak, davul çalarak onlara ulaşabileceklerini düşündüler. Bu gripti ama hep deriz; insanlar sonsuz derecede ilginç

ve gariptir. Neticede asıl mesele her şeyi isteyen şehvetimizdi. Madem bilmiyorduk, biraz da eğlenmek istiyorduk! Muammaları hep vardı ama mizahî de olmalıydı belki. Eğlenceli...

İnsanlar değiştikçe tanrılar da dönüşmeye, “güncel şeyler” olmaya başlıyordu. Bu nedenle aşkla ilgilenen, hırs işlerinden sorumlu veya hırsızlık, şifa, yolculuk, haberleşme gibi meselelerle uğraşanları oldu. Dionisos geldi; şarap, üzüm, eğlence, partiler benden sorulur dedi. Apollon gibi ışık, sanat, şiir, okçuluk ve tıp ile ilgilenenleri bile vardı. Ardından ilahî dinler ve her şeye hükmeden tanrı fikri sahneye girdi. Bütünleşik tanrı fikri gibi bir şeydi bu. İçinde her şey vardı. Bu fikir, bilinmez her şeyin çözümüydü adeta. Cevabını bilmediğimiz her şeyde (çoğtur da) “tanrı bilir” deme kolaylığı edinildi.

İlginçtir ki insanlar “bilmeyi” çok severler ve “bilmemeyi” kendilerine yakıştıramayacak olduklarında “Bilmiyorum, o kadar bilinmeyecek bir şey ki ancak tanrı bilir.” diyerek kendilerini rahatlatırlar. Açıkça insanlar topu tanrıya atarlar. Anlayamadığınız her şeyi bulun ve tanrıya havale edin, kural basit. İşte boşlukların tanrısı oradadır. Yani bu tanrı bildiğimiz anlamda tanrı olmaktan daha çok, bilinmezliğin gölgesidir. Araşsal bir akıldır. Bildiğimiz tanrı inancının dışında insanın kendi zihniyle kurduğu bir ilişkidir bu. Aslında inanmakla ilgilidir olgu. İnanmak, bilmekten farklı bir şeydir. Bildiğin ve emin olduğun şeye inanç geliştirmen gerekmez. Mikropların hastalık yaptığına inanman gerekmez; zaten kanıtlanmıştır. Ama düşüncelerin hastalık yaptığına, örneğin bir yakınının ölümüne üzülmene kanser yaptığına inanman gerekir. Çünkü hiçbir zaman tam emin olamazsın. Bu durumda bilginin eksik olduğu yerde inancın yer alacağını söyleyebiliriz.

Geleceğimiz, hayallerimiz, hedeflerimiz; bunların nasıl olacağını da tam olarak bilemeyiz. O zaman bunlara inanmamız gerekiyor. Bir sevdiğimizizin hedeflerine tam bağlı kalması için, o hedeflere olan inancını pekiştirmek gerekir. Kendiniz veya danışanınız/çocuğunuz/eşiniz/ortağınız vb. için bir inanç reçetesi oluşturacaksanız bende bir tane var. İnanmak, neye inanıyorsak onunla eş ol-

mayı gerektirir. Adeta her ânımızı o inanca endekslemeyi... Belki tekrar tekrar yinelemeyi... “Ben bunu başarabilirim, inanıyorum, yapabilirim.” Boşlukların ötesinde inanıyorum! Anlayışımızda ne zaman bir boşluk olsa insanlar bu boşluğu zihinlerindeki boşluk ile tıkamaya çalışırlar. İşte bizim iddiamız; “bugün insanı” olan bizler, boşlukların insanıyız. Bu tabiri de bir başka olgu olan boşlukların tanrısı tabirinden aldık, devam edelim.

“BOŞLUKLARIN TANRISI” DEĞİL, BOŞLUKLARIN İNSANI!

“Boşlukların tanrısı” bir nesne metafor ama asıl boşluk orada değil, insanların zihninde. Kitap boyunca bundan söz edeceğiz. Boşlukların tanrısı aslında insanın zihnindeki boşluktur. Varlığındaki boşluktur...

Kavrama bir bakalım.

“Boşlukların Tanrısı” kavramı 19. yüzyılda Evenjalist araştırmacı Henry Drummond (1851-1897) “İnsanın Yükselişi” (The Ascent of Man) isimli kitabında söz etmiştir. Drummond, doğada insan zihninin tanımlayamadığı ve ancak tanrı tarafından doldurulan gerçekliklerin olduğuna işaret ediyordu. Yani boşluklar vardı ve boşlukların tanrı tarafından doldurulduğunu ifade ediyordu Drummond. “Boşlukları- gelecekte tamamıyla tanrı tarafından doldurulacak boşlukları- araştırmak için doğayı ve bilim kitaplarını durmaksızın tarayan saygın beyinler vardır. Tanrı boşluklarda yaşıyormuşçasına.”

Bizim için boşlukların tanrısı, inanmak eylemiyle ilgili bir zihinsel/metafor. Peki ne demek? On dokuzuncu yüzyıldan içinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyıla uzanan, manevî değerlerin bir zihin sporundan öte anlam ifade etmediği, inançların “boş inanç” ile aynı anlamda sınıflandırıldığı bir acayip hayat görüşü, özellikle akademik ve yazın çevrelerinde hâlâ kendine ciddi oranda yer bulabiliyor. Bu akım, sekülerizm, yani dünyevîlik akımıdır. Bir “düşünce yöntemi”dir aslında. Sırtını birkaç yüzyıllık pozitivizm denen “kanıta dayalı dünya görüşü”ne dayadığını ileri sürer ve

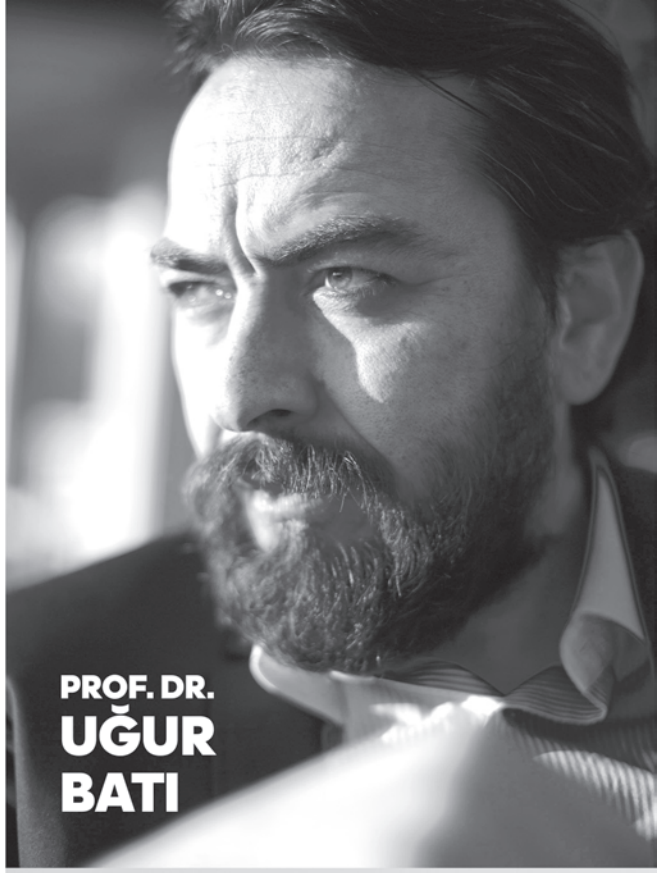
akılla, bilimle, mantıkla açıklanamayan şeylere önem vermemekle, boş şeylere inanmamakla övünür.

Batı dünyasında da hükümferma olan bu temel hayat görüşü, bilimin ve teknolojinin ürettiği bilgi ve gücü de arkasına alarak, sanki tek gerçek insan faaliyetiymiş gibi bilimsel gözlemi hevesle kutsar ve inanca dayalı her şeyi gündemin dışına koymakta pek acelecidir. Ancak bizler, yani gerek batılı gerek doğulu olsun bu gezegen insanlarının herhangi bir aşkın inanca sahip büyük bir çoğunluğu, temel mantık ve düşünce argümanları üzerinde fazla kafa yormaya vaktimiz olmadığından (yahut nasıl yapacağımız bize öğretilmediğinden) olsa gerek, bu “taş gibi sağlam” görünen dünya görüşünün aslında ne kadar çürük ve temelsiz olduğunu fark edemeyiz. Ve bir meydan okumayla karşı karşıya kalınca genellikle ya kendimizi ezik hissederek kabuğumuza çekilir yahut sekülerizm zarfı içinde insanlığa sunulan her şeyi (bilimi, teknolojiyi, doğa felsefesini vs) kökten reddedip görmezden gelme reflekslerine sığınırız. Halbuki mesele aslında sanıldığından da basittir.

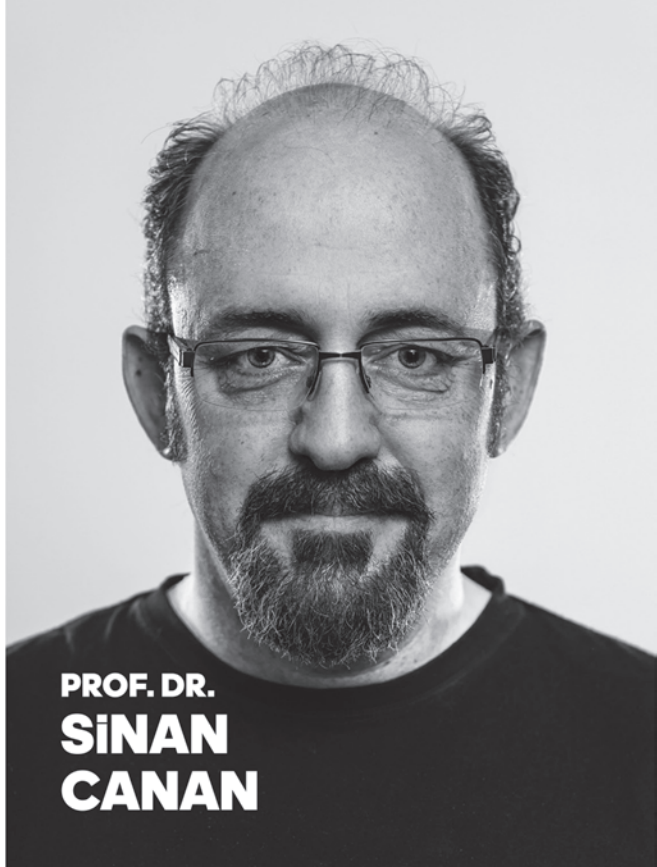
Sekülerizm, “inanç” faktörüne dayanmadığını; akılla, bilimle gösterilebilen dışında hiçbir şeyi kabul etmediğini söyler. İlk duyuşta bu, sağlam ve cesur bir ifade gibi gözükür ama altında feci bazı gedikler vardır. Öncelikle, bilimsel araştırma dediğimiz şeyin varlığı, evrendeki fiziksel etkileşimlerin akla uygun, yani rasyonel kurallara bağlı olduğu ön kabulüne dayanır. Yani evren, dünya, canlılık ve bilimin incelediği her ne varsa, akılla anlaşılabilir, değişmez kurallarla bağlı, aklî ve mantıkî bir var oluş biçimidir. Aksi takdirde, yani bugün materyalist pozitivizmin iddia ettiği gibi “rastgele maddesel etkileşimler ve şanslı kazalar” neticesinde burada duruyorsak, evrende anlaşılabilir ve tutarlı bir mantık ve kurallar dizgesinin varlığı da anlamını yitirir. Zira düşünme ve bilinç dediğimiz unsurları, amaçsız ve kaza eseri maddi etkileşimlerle açıkladığımızı sandığımızda, aslında kendi kendimizi inkar noktasına geldiğimizi fark edemiyoruz. Bizdeki bu bilinç, akıl yürütme ve düşünme yetisi, rastgele maddi etkileşimlerle açıklanamayacak bir şeydir. Bunu sadece biz söylemiyoruz; bilimde

“Yaşayanların Krallığında İnsanın Kurtuluşu”

İbn Haldun'un söylediği nakledilir ya “coğrafya kadedir” diye. Yaşadığımız zamanda bu söz baskınlığını iyiden iyiyeye yitirmiştir. Çünkü artık insanlar içinde yaşadıkları coğrafyanın kaderi olma potansiyelindedir. Her şeyin ölçütü insan gibi görünüyor. Öyle ki binlerce yıldır bir kasırga ya Tanrı'nın öfkesine ya da şeytanların kıskançlığına delalet diye düşünülürdü. Oysa gerçek olan şey boşlukların insanların zihniydi... O boşluklar artık daha da derinlerde! Peki her şeyle ve özellikle kendimizle nasıl başa çıkarız? Kitapta...



PROF. DR.
**UĞUR
BATI**



PROF. DR.
**SINAN
CANAN**